

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumile

Teie: 25.02.2026 nr 13-1/712-1
Meie: 10.04.2026 nr 1-2/26/6981

Eesti Keskkonnaühenduste Koja seisukoht üleriigilise planeeringu “Eesti 2050“ eelnõu kohta

Alljärgnevalt esitame Eesti Keskkonnaühenduste Koja tähelepanekud ja ettepanekud seoses üleriigilise planeeringu (ÜRP) avalikustatud eelnõuga. Keskendume oma tagasisides peamiselt planeeringu seletuskirjale kui tingimusi seadvale ning kehtestatavale dokumendile.

Heameel on näha üleriigilises planeeringus mitmeid kiiduväärt lahendusi, eeskätt kliima, asustuse arengu ja liikuvuse teemade all ning ruumipoliitka põhialustes. Oleme kiiduväärt märkamised koondanud allpool eraldi peatükki.

Siiski on keskkonnakaitseliselt olulisi teemasid, mille käsitus üleriigilises planeeringus jääb kas pinnapealseks ja sisutuks või puudub sootuks. Näiteks ei vasta ei lähteseisukohtadele ega KSH aruande soovitudele rohe- ja sinivõrgustiku käsitus, puudu on seosed riikliku looduse taastamise kavaga - just ÜRP võiks siin anda suunised hilisemaks KOV üldplaneeringute koostamiseks, puudub tuulikuparkide kumulatiivse mõju käsitus jm. Avame teemasid allpool koos ettepanekutega planeeringu täiendamiseks.

Lisaks alljärgnevatele sisuettepanekutele teeme ettepaneku küsida üleriigilise planeeringu lahendusele tagasisidet ka kestliku maakasutuse tippkeskuselt FutureScapes, mis koondab Eesti teadlaste parimaid teadmisi maakasutuse planeerimisel. EKO-le teadaolevalt ei ole FutureScapes väärtuslikku kompetentsi üleriigilise planeeringu koostamisel siiani kasutatud, kuigi seda teadusprojekti rahastab Eesti riik ja selle eesmärgiks on töötada välja otsustustugi maakasutuse planeerimiseks. Oleks vägagi kohane, et see otsustustugi jõuaks ka riiklikul tasandil maakasutust suunavasse planeeringusse.

[Ettepanekud planeeringu seletuskirja ja KSH aruande täiendamiseks](#)
[Kiidame](#)

Ettepanekud planeeringu seletuskirja ja KSH aruande täiendamiseks

1) Visioon Eesti 2050: *Eesti vastupidavust, kvaliteetset elukeskkonda ja piirkondade elujõulisust veavad tugevad eritasandilised keskused, mida toetavad ökoloogiliselt heas seisus looduskeskkond ja väärtustatud kultuuripärand* - kiidame ökoloogiliselt heas seisus looduskeskkonna esiletõstmist. Juhime samas tähelepanu, et nii Eesti vastupidavuse, kvaliteetse elukeskkonna kui ka majandusliku toimetuleku tagajaks ja alustalaks on looduskeskkonna hea seisund. Vastavad seosed on oma hiljutises [analüüsis](#) välja toonud IPBES, valitsusteülene teadlaste ja poliitikakujundajate organisatsioon. Seetõttu on oluline, et kogu inimtegevus Eestis mahuks piiridesse, mis tagab looduskeskkonna hea seisundi. Oleme sellele tähelepanu juhtinud ka üleriigilise planeeringu lähteseisukohtadele antud tagasisides (10.11.2023 [nr 1-5/23/5987](#)). Teeme ettepaneku vastavalt läbivalt nihutada fookust nii ÜRP visioonis kui planeeringus.

2) Planeeringu seletuskirja p 2.1 kvaliteetne ruum ja väärtuspõhisus: loodav keskkond peab olema mh *kliima- ja keskkonnasõbralik* - teeme ettepaneku sõnastuse asendamiseks: "...kliima- ja keskkonnaSÄÄSTLIK"

3) p 3.1 lai riigikaitse - selle fundamentaalne alus, eriti toidujulgeoleku tagamisel, aga ka majanduse konkurentsivõime hoidmisel, on heas seisus looduskeskkond. Elurikkuse tõstmine põllumajandusmaastikel, et tagada põllumuldade tootlikkus ning vähendada sõltuvust välistest sisenditest (väetised, taimekaitsevahendid) on jätkusuutliku toidutootmise esmane alus. Samamoodi saab jätkusuutlikust metsandus- ja puidutööstussektorist rääkida vaid juhul, kui metsad on majandatud selliselt, et majandusmetsa tagavara püsib samal tasemel. Hetkel oleme aga olukorras, kus meie põllumajandus on välistest sisenditest tugevas sõltuvuses ning majandusmetsa tagavara juba rohkem kui kümnendi jooksul langenud (sh aastatel 2016-2023 ligi 16%). Majanduse sõltuvust loodusressurssidest analüüsinud valitsusteülene teadlaste ja poliitikakujundajate organisatsioon IPBES (vt viide kirja punktis 1)) leidis, et igasugune äritegevus kuni panganduseni välja on seotud loodusressursside olemasolu ja kättesaadavusega ning globaalselt oleme olukorras, kus looduskeskkonna kahjustamine kujutab endast laialdast riski majandusele, finantsilisele stabiilsusele ning inimese heaolule. Teeme ettepaneku tuua ÜRP ptk 3.1 punktis 2 välja looduskeskkonna, sh ökosüsteemide hea seisundi, loodusliku mitmekesisuse ning loodusressursside säästliku kasutuse olulisus laia riigikaitse tagajana.

4) p 3.1 punkt 5 - teeme ettepaneku täpsustada, millises seisus peavad rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud olema, selleks et neile pandud riigikaitse rolli täita suuta. Või on tõesti kasu pelgalt sellest, kui üldplaneeringu vmt kaardi peal on vastavad alad ära märgitud?

5) p 3.1 punkt 9 - teeme ettepaneku tuua selgelt välja, kui suurel pinnal on vajalik täiendavate harjutusväljade rajamine. Hetkel on numbriliselt ära toodud koguvajadus, kuid jääb selgusetuks, kui suure osa sellest katavad juba olemasolevad ja loomisel harjutusalad.

6) p 3.1 punkt 10 - teeme ettepaneku tuua sarnaselt punkt 9-ga välja numbriline maavajadus drooniväljaõppeks ning täpsemad tingimused neile maa-aladele - kas see eeldab raadamist või muul moel looduskeskkonna drastilist muutmist.

7) p 3.1 punktid 9-12 - teeme ettepaneku lisada viide maahõivehierarhia põhimõtte järgimise vajadusele ka riigikaitse arendusi kavandades.

8) p 3.2: *Kliimakindluse alustalana väärtustatakse loodusalasid ja toimivaid ökosüsteeme, neid vajadusel taastades. ja Kliimamõjude vähendamine ja kliimamuutustega kohanemine on lähtekohad, millega arvestatakse läbivalt kõigi ruumilise arengu eesmärkide elluviimisel. - kiidame.*

Teeme ettepaneku sõnastust täpsustada: “Kliimakindluse alustalana väärtustatakse loodusalasid ja toimivaid ökosüsteeme, neid RIIKLIKU TAASTAMISKAVA JA TEISTE RIIKLIKUL TASANDIL ÖKOSÜSTEEMIDE TAASTAMIST SUUNAVATE DOKUMENTIDE (NT KAITSE-EESKIRJAD, KAITSEKORRALDUSKAVAD, KLIIMAPOLIITIKADOKUMENDID JMS) ALUSEL vajadusel taastades.” EL looduse taastamise määrus on Eestile otse kohalduv ning selle eesmärkide täitmine riigile kohustuslik. Taastamismääruse ja selle põhineva riikliku taastamiskava ruumiliste eesmärkide teadvustamine üleriigilises planeeringus on hädavajalik. Kohalikud omavalitsused teevad oma ruumiotsuseid eeskätt üldplaneeringute kaudu, mille koostamisel kõrgema tasandi planeeringud, sh üleriigiline planeering on peamiseks sisendiks ning riigi kohustuste täitmise tagamiseks on oluline, et need oleksid ÜRP-s selgesti kajastatud koos selgete suunistega edasistes planeeringutes arvestamiseks. Sellest tulenevalt teeme ka ettepaneku ÜRPs anda selged suunised maakonna- ning kohaliku omavalitsuse planeeringutes looduse taastamise kava elluviimiseks vajalike alade eristamiseks ning konfliktsete arenduste vältimiseks.

9) p 3.2: *Eesti maakasutus ja ehitatud keskkond on kliimamuutustega kohanenud. ning sama lõigu viimane lause Selle kaudu aitab üleriigiline planeering tervikuna kõigis ühiskonna- ja majandusvaldkondades vähendada maahõivelisi kliimamõjusid. - Teeme ettepaneku* sõnastada ümber antud lõigu esimene ning jätta ära viimane lause, selleks et kogu sissejuhatav lõik oleks 1) sisulises mõttes loogilises järjestuses (enne jama vältimine ja alles seejärel sellega kohanemine) ning 2) kooskõlas ülejäänud peatüki ülesehitusega. Esimese lause sõnastuseks pakume: “Eesti maakasutuse ja ehitatud keskkonna panus KHG emissiooni on minimaalne ning nii maakasutus kui ehitatud keskkond on kliimamuutustega kohanenud.”

10) p 3.2.1 - Teeme ettepaneku täiendada peatüki sissejuhatust ja punkti 1 järgnevalt: *Kliimamuutuste leevendamisel on eesmärk vähendada kasvuhooaegaste heidet ja suurendada süsiniku sidumist MAAKASUTUSES JA asustuse arengu terviklahendustes järgmiste põhimõtete kaudu: ning Kõige olulisemaks süsinikuheite suurendajaks MAAKASUTUSE PUHUL ON SELLE LOODUSKESKKONNA TALUVUSPIIRE ÜLETAV INTENSIIVSUS NING asustuse arengu PUHUL on elanikkonna ja majandustegevuse koondumine suurlinnadesse. Samuti lisada punkti 1 lause: “Looduskaitse, maa-alade senisest loodushoidlikum majandamine ning metsade ja teiste ökosüsteemide taastamine pakuvad suurimat majanduslikku potentsiaali kliimamuutuse puhverdamisel ja pidurdamisel, sealhulgas tekib kohene kasu süsinikurikaste koosluste (märgalad jt turvasmuldadel asuvad alad, metsad) säilitamisel.” Sama lause koos viitega IPCC raportile sisaldub juba ka ÜRP lähteseisukohtades ning on seega igati loogiline ja asjakohane kajastada ka planeeringulahenduses. Juhime tähelepanu ka [hiljutisele Rootsi uuringule \(teadusartikkel sama uuringu kohta\)](#), mille kohaselt on Rootsi loodusmetsasid lageraiudes paisatud atmosfääri 220 aasta jagu süsinikku Rootsi tänaste emissioonide arvestuses. Samasse suurusjärku jääb potentsiaal süsinikku uuesti siduda ja talletada, kui metsasid senisest*

oluliselt säästlikumalt majandada, keskendudes pinnase kahjustamisest hoidumisele, surnud puidu säilitamisele ja tänaseid piiranguid järgivatele valikraietele.

11) p 3.2.1 punkt 4 - teeme ettepaneku sõnastuse korrigeerimiseks: *Süsinikutasakaalu põhimõtte ruumiotsustes: maakasutuse muutused ja asustuse ruumiline areng peavad olema kooskõlas süsinikubilansi tasakaalustamisega elukaare vaates; silmas tuleb pidada muldade ja TEISTE ökosüsteemide kui süsinikuvarude kaitset ja taastamist. Muld on samuti ökosüsteem.*

12) p 3.2.2 Veekogud ja veeäärsed piirkonnad p4: *Tasastel ja lammialadel ning maaparandussüsteemides rakendatakse lahendusi üleujutuste ennetamiseks ja maandamiseks* - jääb arusaamatuks, mida on silmas peetud. Juhime tähelepanu, et lammialad ise on esmane üleujutuste puhver, mistõttu selliste alade säilimine sellises funktsioonis on äärmiselt oluline. Samuti juhime tähelepanu, et lisaks üleujutuste riskile kasvab ka põuarisk, mistõttu on vaja tõsta maastike ning ka põllumuldade veepidavusvõimet. See puudutab ka p3.2.2 osa C punkti 2, mis peaks käsitlema põuariske. Tegelikult on C p2 sisult tegemist vist pigem maastikupõlengute käsitlemisega - teeme ettepaneku viia punkti sõnastus sisuga kooskõlla.

13) p 3.2.2 Veekogud ja veeäärsed piirkonnad p5: *Asustatud ranniku- ja kaldapiirkondades võetakse eesmärgiks kliimakindla kaldataristu ja kaitsemuulide rajamine.* - See on mõistlik siiski ainult juba olemasoleva tiheasustuse piires, teeme ettepaneku sõnastust vastavalt täiendada. Asustuse arengut on vaja suunata selliselt, et üleujutusriskiga piirkondi täiendavalt täis ei ehitata, sh jäetakse toimivatena alles jõelammid ja mereäärsed üleujutusalaad. Samuti on jabur ja ilmselt ka üle jõu käiv lubada riigi poolt kliimakindlat kaldataristut linnade lähivaldades, kus pigem hõre asustus on veekogu äärt pidi laiali valgunud.

14) p 3.3.3.3 punkt 3 - kagu suunal ei olegi potentsiaali? Punkti sõnastamisel on ilmselt mõeldud eelkõige arendustele väljaspool olemasolevat asustust või selgetele puudujääkidele raudteetaristus, kuid sama punkt peaks suunama erinevaid arendusi ka nendesse asulatesse/piirkondadesse, kus juba on olemas toimiv rongiühendus ning samuti välja kujunenud asustus raudteepeatuste ümbruses. Maahõivehierarhia, asustuse tihendamise ning ääremaastumise (kahanevad piirkonnad) kontekstis tuleks just eelisarendada olemasolevate heade raudteeühendustega piirkondi. Tõsi, et suuremates linnades ei pruugi millegi lisandumine olla ruumiliselt realistlik, kuid kõigil juba toimival raudteesuundadel on ridamisi kahaneva elanikkonnaga asulaid, mis just raudteepeatuste ümber on koondunud ja võiksid seega esile tulla siin punktis kui eelisarendatavad, sh kahanemise kontekstis, nt lähima suurema linna valglinnastumise asendusena. Teeme ettepaneku punkti sõnastust vastavalt täiendada.

15) p 3.3.4 punkt 3 *Kaevandamistegevust alustades lepatakse kokku alade kaevandamisjärgne kasutus lähtuvalt kohapealsetest vajadustest ja väärtustest (sh arvestatakse rohevõrgustiku algsete väärtustega, nagu elupaigatüübid). Eesmärgiks võetakse varude maksimaalne võimalik ammendamine.* - Kaevandamise puhul tuleks eesmärgiks võtta lisaks varude võimalikult kiire ammendamine ehk aastased kaevandamiskogused peaksid olema võimalikult sured, et looduse häiring oleks võimalikult lühike. See võimaldaks vähendada korruga avatud olevate kaevanduste pindala. Teeme ettepaneku ka sellele vajadusele planeeringus tähelepanu juhtida.

Samuti teeme ettepaneku seada ÜRPs kohustus rohevõrgustiku aladel kaevandamise puhul leida kaevandamise ajaks kompensatsioonialad, mis tagavad rohevõrgustiku funktsioonide toimimise ka kaevandamise ajal.

Samuti teeme ettepaneku reguleerida üleriigilises planeeringus kaevandamisjärgne taastamine - seada selge ajaline piirang reaalse kaevandustegevuse lõppemise ja korrastustegevuste teostamise ajavahe fikseerimiseks ning anda suunised taastamiseks, lähtuvalt taastamisökoloogilistest eesmärkidest. Hetkel on üldjuhul praktika selline, et ala korrastamine ei alga mitte kaevandustegevuse lõppemisel, vaid kaevandusloa kehtivuse lõpus. Kaevanduslube väljastatakse 30-aastase kehtivusajaga, samavõrra on kehtivust võimalik ka pikendada. Samuti hõlmab kaevandusluba kogu eraldist, mitte üksnes seda osa, kus parajasti kaevandamine toimub. Nii puudutab ka nt loa pikendamine kogu eraldise maa-ala. Praeguses praktikas jäävad kaevandatud alad sageli aastakümneteks seisma, enne kui jõutakse korrastamiseni. Kiire korrastamine on eriti oluline turba kaevandamisel, kus pooleldi kaevandatud aladelt, mis avatuna seisavad, eraldub turba lagunemise käigus pidevalt arvestatavas koguses süsinikku. Sageli puudub kaevandajal plaan kogu varu ammendada, nende huvi piirdub eelkõige ülemistes kihtides leiduva aiandusturbaga ning alumiste kihtide turvas, mis on kehvamate omadustega kasvusubstraadi tootmiseks, jäetaksegi kaevandamata. Oluline on, et kaevandatud alade korrastamine annaks panuse spetsiifilise elupaiganõudlusega liikide ellujäämisse, kus see on võimalik ja eeldused olemas, selle asemel, et ala nõ suvaliselt metsastada vmt. Selleks tuleks kaevandatud alade korrastamiseks ülikoolide kaasabil seada üleriigilised eesmärgid. Turbaalade kiire taastamine on äärmiselt oluline kliimameede.

16) p3.4 *Linnad ja asulad on kohandatud kliimamuutustega ja kriisidega toimetulevaks ning kliimamõjusid arvestavaks.* - Teeme ettepaneku lisada lausesse loetelu ette kliimamõjude vähendamise maksimaalses võimalikus määras, sest see on vajalik kliimakriisi pidurdamiseks ja tagasi pööramiseks.

17) p3.5 *Ressurssidena käsitletakse lisaks maavaradele näiteks ka sadamaid, kutseõppeasutusi ja kõrgkooli ning oskustööjõudu.* - Teeme ettepaneku asendada lauses maavarad loodusvaradega, mis on laiem mõiste, hõlmates mh puitu.

18) p 3.5.1 *võetakse kasutusele pruunalad* - Teeme ettepaneku lisada lausesse täpsustus: "võetakse kasutusele MADALA ÖKOLOOGILISE TAASTAMISE/TAASTUMISE POTENTIAALIGA pruunalad". Pruunalade kaardistamisel ning kasutusse võtmise suunamisel on äärmiselt oluline eristada juba heas ökoloogilises seisus või kõrge taastamis/taastamispotentsiaaliga alad ning vältida nende alade tööstus- või ettevõtlusaladena kasutusse võtmist.

19) p 3.5.1 punkt 11 *kaalutakse täpsemate riigitasandi planeeringute koostamise käigus n-ö nullalade⁷ perspektiivset kasutust ettevõtluse arendamiseks, eriti regioonides, kus rohevõrgustik on ulatuslik ja hõlmab halvas seisundis ökosüsteeme (nt Ida-Virumaa).* - Teeme ettepaneku anda sel teemal järgnevatel planeeringutele täpsem sisend: vajalik on nt kunagi nullaladeks määratud alade ökoloogilise seisundi ajakohane hindamine (eeldusel, et andmeid ajakohastatakse, saab kasutada nt ELME hinnanguid) ning õigustatud saab olla vaid selliste nullalade ettevõtluse arendamise suunamine, mille ökoloogiline väärtus ning ökoloogilise taastamise potentsiaal on jätkuvalt madal.

20) p3.5.2 punkt 1 *on eelistatud asukohad toimiva taristu (elektri-, side, veevarustus; raudteed, sh Rail Baltic; sadamad) ja ka teiste tööstusettevõtete läheduses (viimast ka olukorras, kus see eeldab loodusliku ala kasutuselevõttu – täiendavat maahõivet tuleb minimeerida ja vajadusel kompenseerida);* - Esiteks on looduskeskkonna säästmise eesmärgist lähtuvalt lubamatu käsitleda Rail Balticut selle terves ulatuses sarnaselt teiste raudteedega, kuivõrd Rail Baltic on rajatud olemasolevast asustuses eemale ning selle äärde tööstuse ja ettevõtluse koondamine tähendaks selgelt just loodusalade hõivamist. Sel moel räägib üleriigiline planeering iseendale vastu. Õigustatud saab olla ettevõtluse ja tööstuse koondumine Rail Balticu lähistelevaid suuremate linnade, Tallinna ja Pärnu jaamade (sh kaubajaamad) piirkonnas. Teeme ettepaneku punkti sõnastust vastavalt täpsustada. Teiseks jääb arusaamatuks, mida on taotletud sõnastusega “*ja ka teiste tööstusettevõtete läheduses (viimast ka olukorras, kus see eeldab loodusliku ala kasutuselevõttu – täiendavat maahõivet tuleb minimeerida ja vajadusel kompenseerida)*”? Kas seda, et kui olemasoleva tööstusettevõtte läheduses tööstus/ettevõtlusmaad laiendatakse, siis see on eelistatud tegevus ka juhul, kui see toimub loodusliku ala arvelt, lihtsalt vaja on loodusala kadu kompenseerida? Kui jah, siis tekib vastuolu maahõivehierarhiaga - eelistatud peaks olema ikkagi looduslikele aladele laienemise vältimine. Teeme ettepaneku sõnastus selgemaks muuta ning lisada planeeringusse täpsemad juhised maahõivehierarhia rakendamiseks, sh kompenseerimise mehhanism.

21) p3.5.2 punkt 3 *on linnades ja linnalähedastes piirkondades eelistatud tööstuse paiknemine n-ö pruunaladel või ökoloogiliselt halvas seisundis maadel* - Miks ainult linnades ja linnalähedastes piirkondades tuleb eelistada tööstuse paiknemist nendel aladel? See võiks ikka kõikjal kehtida, et vältida arendusi, mis kipuvad nõ “tühja koha peale” maapiirkondades tekkima, teeme ettepaneku sõnastust vastavalt täiendada. Illustreerivad näited on VKG biotoodete tehase asukohavalik või ka tulevane kaitsetööstuspark, mis ei järgi maahõivehierarhia põhimõtteid.

22) p3.6 - rohevõrgustiku käsitus antud peatükis ja üleriigilises planeeringus läbivalt on paraku põhimõtteliselt olematu ja peatükk sisutu. Nimetatud on küll rohevõrgustiku ja selle sidususe tähtsustamist, samuti ökoloogilist kvaliteeti, kuid täielikult puuduvad suunised ja meetmed, mille kaudu tähtsustamine rakendub või saab tagatud sidusus ja ökoloogiline kvaliteet. Võimalike jätkuplaneeringute nimetamine elluviimiskavas, millega ei kaasne siduvat kohustust, on paraku võrdne lahenduse puudumisega. Peatüki sissejuhatav lause: “*Tähtsustatakse looduse hüvesid pakkuvat rohevõrgustikku, mis tasakaalustab majandustegevust ja toetab elurikkust.*” paneb varjatult paika prioriteetsusjärjestuse, seades majandustegevuse elurikkuse hoidmisest tähtsamaks. Teeme ettepaneku olla riiklike prioriteetide väljaütlemises aus ja konkreetne - kui see on tegelik tähtsusjärjekord, siis väljendada seda selgelt ja arusaadavalt. Juhime samas tähelepanu, et tegemist on lühinägeliku lähenemisega, kuivõrd kogu majanduskeskkond on otseselt sõltuv elurikkusest ning looduskeskkonna käekäigust, mistõttu rohevõrgustik mitte ei tasakaalusta majandustegevust, vaid on selle võimalikkuse loojaks. Sellise tulemuseni jõudis hiljuti ka IPBES oma analüüsis (vt viide kirja punktis 1)) ning pakkus välja 100 tööriista, mille abil mõõta äritegevuse sõltuvust looduskeskkonnast ning oma tegevusi kohandada. Soovitame tungivalt veelkord kaaluda praeguse äraspidise lähenemise mõttekust üleriigilises planeeringus ning integreerida planeeringusse IPBESi soovitused. Juhime tähelepanu, et bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide toimimise (mille tagamine on rohevõrgustiku põhieesmärk) ühiskondlikult olulisele rollile on viidatud ka ÜRP mõjuhindamise aruandes ptk

4.1: "Bioloogiline mitmekesisus ja ökosüsteemide toimimine on Eesti elukeskkonna, ruumilise kvaliteedi, vastupidavuse ja regionaalse jätkusuutlikkuse alustalad."

Samuti juhime tähelepanu, et rohevõrgustiku käsitus üleriigilises planeeringus ei vasta ei mõjuhindamise soovitudele ega ka planeeringu lähteseisukohtadele. Lähteseisukohtade ptk 3.3.6.3 on nimetatud:

- "Peamisteks väljakutseteks on rohevõrgustiku toimimise ja sidususe kriteeriumite välja töötamine, rohevõrgustiku seiresüsteemi loomine ja kaitse korraldamine. Samuti on oluline riigi ja kohaliku tasandi rohevõrgustiku toimimise tagamisega seotud ülesannete jaotuse selgitamine." - planeeringulahendus ei sisalda mingeid rohevõrgustiku toimimise ja sidususe kriteeriume ega suuniseid kaitse korraldamiseks;
- "Üleriigilises planeeringus käsitlemist vajavad ülesanded: 1) Rohevõrgustiku struktuurielementide tähtsuse järgi klassifitseerimise põhimõtete ja kriteeriumite kokkuleppimine" - käsitus ja kokkulepe puudub;
- "2) Riikliku tähtsusega rohevõrgustiku struktuurielementide eesmärkide, kasutuspõhimõtete (sh ligipääsetavuse kriteeriumid) ning tugialade ja koridoride põhimõttelise paiknemise määratlemine" - käsitus puudub täielikult;
- "3) Puhkemetsade ja suuremaid linnu ümbritsevate rohevõõndite kontseptsiooni väljatöötamine." - kontseptsioon puudub;
- "5) Suuniste ja tingimuste andmine eeldatavalt vajalikele rohevõrgustiku täpsematele riigi tasandi planeeringutele" - mingeid suuniseid ei ole antud, vaid planeeringu elluviimiskava mustandis on mittekehtestatava vajadusena nimetatud rohevõrgustiku täpsem planeerimine ehk puudub isegi kindel suunis, et teemaga on vaja edasi tegeleda;
- "6) Põhimõtete määratlemine kohaliku omavalitsuse tasandi rohevõrgustiku planeeringutele" - igasugune sisend KOV tasandi jaoks puudub.

Vaid üks lähteseisukohtades seoses rohevõrgustiku käsitlemisega seotud eesmärkidest on planeeringus enam-vähem täidetud - käsitletud on linnahaljastuse ja linnade rohestamise põhimõtteid. Planeering ei sisalda ka mingeid põhjendusi lähteseisukohtades seotud eesmärkidest sellises mastaapses ulatuses loobumise selgitamiseks. Teeme ettepaneku viia planeeringulahendus kooskõlla planeeringu lähteseisukohtadega.

Samuti teeme ettepaneku järgida mõjuhindamise aruande ptk 5 bioloogilise mitmekesisuse, Natura 2000, pinnas, sh muld, vee kvaliteet, välisõhu kvaliteet ning kliimamuutused osas antud soovitusi. Tegemist on asjakohaste ja hädavajalike täiendustega, mis vajavad lahendamist juba üleriigilise planeeringu tasandil, mitte alles edasistes planeeringutes, nagu mõjuhindamises on soovitatud.

Täielikult on planeeringus puudu ka sinivõrgustiku sisuline käsitus, sh seosed veekogude seisundit mõjutavate tegevustega maastikus laiemalt: selge roll on näiteks põllumajandusel (väljaleostuvad toitained), kuivendamisel (sh olemasolevate süsteemide rekonstrueerimine; toitainete ärakanne ja setted) ning lageraietel kombinatsioonis kuivendamisega (täiendav settekoormus peale raiet). Teeme ettepaneku vastava käsitluse ning suuniste lisamiseks planeeringusse.

23) p3.6.2 punkt 5 *Osa väärtuslikke maastikke on pikemas perspektiivis rahvusmaastikud.* - Kuidas seda mõista? Kas need maastikud peavad veel arenema, et olla kõlblikud rahvusmaastikena? Või lihtsalt kunagi hiljem kusagil hakatakse neid rahvusmaastikke valima? Kui rahvusmaastike määratlemise plaan on riigi tasandil olemas, võiks 1) olla just üleriigiline planeering loogiline koht, kus need on määratletud või kehvema variandina 2) tuua konkreetselt välja, milline institutsioon ja millises protsessis need ÜRP alusel määrab ning eriti hea, kui saaks selgeks ka, millal. Teeme ettepaneku punkti sõnastust täpsustada.

24) p3.7.1 punkt 6 *Võimaliku era- ja avaliku sektori koostööprojektina on pikemas plaanis kavas Saaremaa püsiühenduse rajamine* - Juhime tähelepanu, et looduskaitseline olukord Suures väinas ei ole vahepeal olulisel määral muutunud, mis tähendab, et silla rajamine on lahendusena jätkuvalt välistatud ning teeme ettepaneku punkti sõnastust vastavalt täpsustada. Oleme sama seisukohta väljendanud ka üleriigilise planeeringu lähteseisukohtadele antud tagasisides ([10.11.2023 nr 1-5/23/5987](#)) ning Eesti Keskkonnaühenduste Koja selleteemalistes kirjades Rahandusministeeriumile aastatel 2020-2022 ([nt 22.04.2020 nr 1-5/20/2653](#); [01.06.2020 nr 1-5/20/2731](#); ülejäänud kirjad on leitavad [siit](#) otsisõnaga "püsiühendus"). Teeme ettepaneku punkt 6 sõnastust vastavalt täpsustada - juttu saab olla üksnes tunneli rajamisest. Samuti juhime tähelepanu, et niivõrd mastaapsete liikluslahenduste kavandamisele peavad eelnema realistlikud liiklusmahtude prognoosid. Siiani on Saaremaa püsiühenduse kavandamise katsetes tuginetud üksnes liikluse mahu eksponentsiaalsele kasvule, mis ei pruugi aga olla realistlik, arvestades kliimamuutustest tulenevate ja järjest aktuaalsemate piirangutega nii kasvuhoonegaaside emissiooni vähendamisel kui ka energiakasutuse piiramisel. See võib tähendada, et liiklusvood maanteel jäävad praegusele tasemele või isegi kahanevad. Teeme ettepaneku kajastada seda vajadust ka planeeringus.

25) p3.7.1 punkt 7 *Üle-euroopalise transpordivõrgustiku ühe osana on pikemas perspektiivis kavas Tallinn-Helsingi tunneli väljaarendamine* - Juhime tähelepanu, et niivõrd mastaapsete liikluslahenduste kavandamisele peavad eelnema realistlikud liiklusmahtude prognoosid. Siiani on nt Saaremaa püsiühenduse kavandamise katsetes tuginetud üksnes liikluse mahu eksponentsiaalsele kasvule, mis ei pruugi aga olla realistlik, arvestades kliimamuutustest tulenevate ja järjest aktuaalsemate piirangutega nii kasvuhoonegaaside emissiooni vähendamisel kui ka energiakasutuse piiramisel. See võib tähendada, et liiklusvood maanteel jäävad praegusele tasemele või isegi kahanevad. Teeme ettepaneku kajastada seda vajadust ka planeeringus.

26) p3.7.1 punkt 10 *Transpordikoridoride kavandamisel ja rekonstrueerimisel on esmatähtis vajadus- ja nõudluspõhisus. Arvesse tuleb võtta ohutust, ruumisäästlikkust, investeringute mahtu ja kulutõhusust.* - Transpordikoridoride kavandamisel ja rekonstrueerimisel tuleb arvesse võtta ka vähimat kahju looduskeskkonnale ning järgida maahõive hierarhia põhimõtet, teeme ettepaneku punkti sõnastust vastavalt täiendada.

27) p3.8.1 punkt 2 *Oluline on erinevate taristuvõrgustike asukohtade maksimaalne ühendamine, et toetada säästlikku ja otstarbekat ruumi- ja maakasutust, sh kooskasutust teiste maakasutusviisidega (nt elurikka uudse kooslusega jäätmaal päikeseparki rajades maksimaalse elurikkuse säilitamine).* - kiidame elurikkuse säilitamise vajaduse väljatoomist. Lisame, et lisaks olemasoleva elurikkuse säilitamisele on nt päikeseparkide rajamise ja hilisema hooldusega paralleelselt võimalik panustada ka [elurikkuse tõstmisesse](#), teeme ettepaneku sõnastust vastavalt täiendada.

28) p3.8.1 punkt 5 *Kasvav energiavajadus* - Arvestades punkti järgnevat sõnastust peaks see olema sõnastatud "kasvad elektrivajadus", sest senise energiatarbe suurem elektrifitseerimine ning taastuenergia kasutusele võtmie vähendab üldist primaarenergia tootmise mahtu. Lisaks juhime tähelepanu, et kliimakriisi kontekstis on vaja lisaks energia tootmise viiside keskkonnasõbralikumaks muutmisele tegeleda ka energiakasutuse juhtimise ja vähendamise, eesmärgiga tagada piisav, kuid vältida ülemäärast energia kasutust. Ka üleriigiline planeering peaks seda vajadust teadvustama ning andma vastavad suunised. Teeme ettepaneku punkti ja läbivat käsitlust planeeringus vastavalt täiendada. Hetkel on tarbimise piiramisena kavas vaid p3.8.2 punktis 7 nimetatud hoonete energiatõhusamaks muutmine ja säästev liikuvus.

29) p3.8.2 punkt 2 *Energia tootmine põhineb erinevatel allikatel (vt Joonis 10)*. Sihiks on, et aastal 2040 kaetakse kogu Eestis tarbitav elektrienergia puhta elektrienergiaga, mille tootmiseks sobivad tuule- ja päikesepargid, biomassi kasutavad koostootmisjaamad, taastuvgaasi kasutavad elektrijaamad, tuumajaam. Aastaks 2050 on eesmärk kogu energiavajadus tagada peamiselt kodumaiste ressursidega ning minna üle puhta energiaga majandusele - Juhime tähelepanu, et uraan ei ole kohalik ressurss ning teeme ettepaneku see sõnastuses välja tuua. EKO ei toeta tuumajaama rajamist Eestisse, kuna sellele keskendumine viivitab üleminekut taastuenergiale ja lükkab seega edasi kasvuhooenergia heite vähendamist kliimamuutuste pidurdamiseks. Samuti on tuumajaam 2026. a analüüsi "[Modelling the Electricity Exchange Price 2026 - 2050](#)" järgi alternatiividest kallim ning tuumaenergeetika sisaldab keskkonnaalaselt suuri riske seoses jäätmete ja õnnetuse ohuga, mida võimendab veelgi praegune julgeolekuolukord. Ülal viidatud punkti juurde kuuluva joonise 10 kaardilahendus jääb arusaamatuks - kas joonisel on planeeritavad või olemasolevad taastuenergialahendused? Teeme ettepaneku kajastada see selgemalt, samuti tuua välja, millisest võimsusest alates on lahendused joonisel kajastatud. Teeme ka ettepaneku täiendada joonist 10 salvestuslahendustega, mis on oluline osa taastuenergeetikalahendustest, kuid hetkel täiesti puudu ning palume ka siin juurde märkida, millise võimsusega lahendustega on tegemist.

30) p 3.8.2 punkt 4 *Energiajulgeoleku ja juhitava tootmisvõimsuse tagamiseks kaalutakse tuumaenergia kasutuselevõtu võimalikkust Eestis*. - Ei saa nõustuda, et tuumaenergia kaalumiseks saab kasutada argumenti juhitavast tootmisvõimsusest. Tuumajaam sobib baaskoormuse tagamiseks, kuid ebarealistlik on eeldada, et tuumajaam töötab vaid hetkedel, mil Eestis on energiat puudu (nagu seda teevad tipukoormuse katmiseks juhitavad jaamad) - sellise eesmärgiga tuumajaama arendada ei ole kuidagi majanduslikult mõistlik ja riikliku energiaplaneerimise aluseks ei sobi võtta ebarealistlikku eeldust. Vaieldav on ka, kas praeguses julgeolekuolukorras toob tuumajaam energiajulgeolekuriske juurde või vähendab neid. Selle kohta oleks vaja ajakohast analüüsi. Teeme ettepaneku muuta sõnastust: Baaskoormuse tagamiseks kaalutakse tuumaenergia kasutuselevõtu võimalikkust Eestis.

31) Teeme ettepaneku korrigeerida KSH aruande lõppjäreldest: "Käesoleva aruande koostamise hetkel hinnatud planeeringu lahenduse versioonis ei tuvastanud mõjude hindamine olulisi konflikte või puudujääke, millega tõendatult kaasneks oluline ebasoodne keskkonnamõju või oluline negatiivne mõju sotsiaalmajanduslikule keskkonnale". Kui mõjuhindamise soovitude osas välja toodud olulised puudujäägid planeeringus bioloogilise mitmekesisuse käsitlemisel ei võimalda jõuda järelduseni, et sellise planeeringu elluviimise korral kaasneb oluline ebasoodne mõju looduskeskkonnale, siis IPBES analüüsi (vt viide kirja punktis 1)) põhjal on selge, et negatiivne mõju majanduskeskkonnale on olemas.

32) Teeme ettepaneku seada üleriigilises planeeringus selged tingimused turvasmuldadel asuvate põllumajandusmaade majandamiseks. Kliimamuutuse kontekstis on oluline vältida turvasmuldade harimisega kaasnevat muldade (edasist) hävingut ja süsinikuheidet - vajalik on võimalikult kõrge veetaseme hoidmine, sellised alad sobivad eelkõige püsirohumaadeks ja märgalaviljeluseks, kuivendussüsteemid peavad võimaldama ka vee maastikus hoidmist, näiteks olema kahepoolsed.

Kiidame

Järgnevalt toome planeeringu seletuskirja punktid, mida toetame:

- p 2.1 kvaliteetne ruum ja väärtuspõhisus: loodav keskkond peab olema mh kliima- ja keskkonnasõbralik

kasvamise ja kahanemisega kohanemise põhimõtted

- p2.2 maahõivehierarhia
- p3.2.1- maahõivehierarhia, asustuse kompaktsus, liikuvuspõhimõtted, ökosüsteemide kaitse ja taastamine süsinikuvarudena, energiatõhusus
- p3.2.1 punkt 5 ... *ruumiotsused peavad vähendama energiavajadust (nt lühemad vahemaad, energiatõhus hoonestus) ning soodustama kohapealse taastuenergia tootmist ja salvestust, sealhulgas kogukondlikke lahendusi. Energiataristu rajamist tuleb eelistada tootmismaal, pruunaladel ja sidusalt senise taristuga, vähendamaks maastikumuutust ja keskkonnanäringuid.*
- p3.2.1 punkt 6 *Looduspõhised lahendused: sademevee, üleujutus- ja kuumariskide leevendamisel kasutatakse esmajärjekorras looduspõhiseid ja kombineeritud lahendusi; tähtsustatakse kõrghaljastust, vett läbilaskvaid katteid ja rohevõrgustiku sidusust.*
- p3.2.1 punkt 7 *Piirkondlik eristamine: kasvamisega kohanevates piirkondades tuleb süsinikumõju vähendada tihendamise ja mitmekesistamise, liikuvusvalikute ümberpööramise kestlikele liikumisviisidele ja elukaarepõhise planeerimisega; kahanemisega kohanevates piirkondades tuleb suurendada süsiniku sidumist ja varu hoidmist maakasutusprioriteetides (sh põllu- ja metsamaad, märgalad ning taristumaa), vältides killustavaid tehiskeskkonna arenguid.*
- p3.2.2 *Kliimamuutuste mõjudega kohanemine: Esmatähtis on riskide ennetamine pikemas vaates, otsused tehakse ettevaatuspõhimõttest lähtudes.* - kiidame. Sh peatükki läbivalt.
- p3.3 - mitmed põimõtted, nt ruumi taas-, koos-, vahe- ja paindlik kasutus, raudtee jm ühistranspordi ning jalgsi- ja kergliikluse tähtsustamine.
- p3.4 punkt 1 *linnaline asustus ei laiene põllu- ja metsamaade ega looduslike aladele arvelt.* ning punkt 4 *Elurikkuse hoidmine ja suurendamine peab olema lahutamatu osa uute arenduste kavandamisest, olemasolevate alade kasutamise korrastamisest ning erinevate maakasutusotstarvete sidumisest ühtseks toimivaks elukeskkonnaks.* ning punkt 8 *Elurikka linna kujundamisel*

- p3.5 Olulisel kohal on kohalikest ressurssidest lähtuv suurema lisandväärtusega ettevõtlus võimalikult pika kohapealse väärtusahelana. ning Efektiivseks maa- ja ruumikasutuseks seotakse tõhusalt erinevate funktsioonide võrgustikud, nt energiamahuka tööstuse kavandamine taastuenergiaparkide naabrusesse, sadamate ja raudteeümbruse arendamine tööstus- ja logistikaaladena ning ringmajandusliku tööstussümbioosi juurutamine.
- p3.7 Asulad kujundatakse säästlikke liikumisviise toetavaks
- p3.7.3 Rattaga ja jalgsi liikumine
- p3.7.4 punkt 4 Asulates toimub liikumisruumi ümberkujundamine, et see arvestaks paremini jalakäijate ja ratturite vajadustega ning toetaks eri liikumisviiside tasakaalu. Vähendatakse sõiduautode parkimismorme, et kasutada ruumi tõhusamalt ja tagada eluasemete taskukohasus
- p3.8 Hajusalt toodetud taastuenergia kohapealne kasutus toetab tõhusat tarbimist ja kohalike kogukondade energiasõltumatust.
- p3.8.2 punkt 1 Energia tootmise ruumiline korraldus muutub – keskne tootmine taastumatutest ressurssidest Ida-Virumaal asendub mitmekesise ja hajusama kliimaneutraalse energiatootmisega ja -salvestusega üle Eesti.
- p3.8.2 punkt 8 Soodustatakse kogukonna poolt oma tarbeks toodetava ja tarbitava energiaga asumite (positive energy districts) kujundamist, kus hoonete kogutarbimisest suurem hulk energiat toodetakse kohapeal taastuvatest allikatest. ja punkt 9 Soositakse kaugküttes heitsoojuse kasutamist.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Maia-Liisa Anton

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator

Eesti Keskkonnaühenduste Koda ühendab kümmet eelkõige üleriigilise huvikaitsega tegelevat ekspertorganisatsiooni: Eestimaa Looduse Fond, Eesti Ornitoloogiaühing, Eesti Roheline Liikumine, Balti Keskkonnafoorum, Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering, Keskkonnaõiguse Keskus, Päästame Eesti Metsad, Läänerannik, Nõmme Tee Selts.